

RUTA SEPETYS

BESTSELERIO *TARP PILKŲ DEBESŲ* AUTORĖ

Druska jūrai

Alma littera

joana

Kaltė – tai medžiotojas.

Mano sąžinė tyčiojosi iš manęs, ieškojo priekabių kaip aišk-tingas vaikas.

Dėl visko tu kalta, kuždėjo balsas.

Paspartinusi žingsnį prisivijau mūsų būrelį. Jei vokiečiai mus užeitų, nuvartų nuo šito kelio per laukus. Keliai skirti tik kariuomenei. Evakuacijos įsakymas nebuvo paskelbtas, tad kiekvienas bėglys iš Rytų Prūsijos tapo dezertyru. Ir kas iš to? Aš tapau dezertyre prieš ketverius metus, kai pabėgau iš Lietuvos.

Lietuva.

Išvykau keturiasdešimt pirmais. Kas dabar darosi tėviškėje? Nejuo tikros tos baisybės, apie kurias kuždamasi gatvėse?

Priėjome kauburėlį kelkraštyje. Mažas berniukas priešais mane verkšlendamas parodė į jį pirštu. Jis prisidėjo prie mūsų prieš dvi dienas: vienas išėjo iš miško ir tyliai nusekė paskui mus.

– Labas, mažiuk, kiek tau metų? – paklausiau.

– Šešti, – atsakė jis.

– Su kuo tu eini?

Jis sustojo, nuleido galvą.

– Su *Omi*.

Grįžtelėjau į mišką pažiūrėti, ar neišlindo jo močiutė.

– O kur ji yra? – paklausiau.

Paklydėlis berniukas pakėlė į mane išplėstas šviesiai mėlynas akis.

– Nepabudo.

Taigi mažulis keliavo kartu, dažnai truputį mus pralenkdamas arba atsilikdamas. O dabar stovėjo ir rodė į tamsų vilnonį skverną, kyšantį iš po puraus sniego kepurės.

Mostelėjau būreliui eiti tolyn ir visiems nutolus pribėgau prie apsnigto kauburio. Vėjo gūsis pakėlė šaltų snaigių debesį atidengdamas negyvą, pamėlusį moters veidą. Jai buvo gal dvidešimt metų. Burna ir akys atviros, jose sustingęs siaubas. Apieškojau suledėjusias kišenes, bet jos jau buvo apšvarintos. Po pamušalu užtikau asmens dokumentus. Įsikišau juos į pulto kišenę ketindama atiduoti Raudonajam Kryžiui ir nutempiau moterį nuo kelio į lauko pakraštį. Ji buvo sustingusi į ledą. Bet vis tiek negalėjau pagalvoti, kad ją gali pervaziuoti tankai.

Parbėgau prie savo būrelio. Paklydėlis berniukas tebestovėjo ten pat, ant jo krito sniegas.

– Ji irgi nepabudo? – tyliai paklausė.

Aš linktelėjau, paėmiau jo pirštinėtą rankytę.

Ir staiga abu tolumoje išgirdome šūvį.

florianas

Likimas – tai medžiotojas.

Danguje dūzgė variklių spiečius. Jie juos vadino *der Schwarze Tod*, Juodąja Mirtimi. Palindau po medžiais. Lėktuvų nemačiau, bet juos jaučiau. Visai čia pat. Įkliuvęs tarp tamsos priekyje ir užpakalyje svarsčiau, ką daryti. Driokstelėjo sprogimas, ir mir-tis prišliaužė artėliau, apsvijio mane dūmų pirštais.

Pasileidau bėgti.

Įskaudusios kojos neklausė mano bėgančio proto. Raginau paskubėti, bet jas supančiojo sąžinė.

– Esi gabus jaunuolis, Florianai, – sakė motina.

– Esi prūsas. Turi pats apsispręsti, sūnau, – sakė tėvas.

Ar jis būtų pritaręs mano sprendimams, paslaptims, kurias vilkau kaip sunkią naštą? Ar šiame kare tarp Hitlerio ir Stalino motina tebelaikytų mane gabiu – o gal nusikaltėliu?

Sovietai mane nudėtų. Tačiau pirma gal visaip kankintų? Naciai irgi nudėtų, tačiau tik sužinoję planą. Kiek dar jis išliks slaptas? Šie klausimai ginė mane čiažomą žiemos miško šakų. Viena ranka spaudžiau šoną, kita – pistoletą. Sulig kiekvienu įkvėpimu ir žingsniu plūstelėdavo skausmas, varantis iš žaizdos karštą kraują.

Lėktuvų gaudesys nutolo. Bėgu jau kažki kiek dienų, protas nusilpęs kaip ir kojos. Medžiotojas vejasi nusikamavusius, pa-ilsusius. Man reikia pailsėti. Skausmas galų gale privertė eiti žingsniu. Miško tankmėje pro šakas pastebėjau seną bulvių rūšį. Išokau.

Šūvis.

emilija

Gėda – tai medžiotojas.

Truputį atsipūsiu. Tik minutėlę, juk galima? Šalta kieta žeme nušliaužiau į urvo galą. Sudundėjo žemė. Kareiviai jau arti. Reikėjo judintis, bet buvau tokia pavargusi. Gerai, kad sugalvojau rūsio angą pridengti šakomis, ar ne? Niekas nesuks taip toli iš kelio. O jeigu?

Užsitraukiau ant ausų rausvą megztą kepurę, pasistačiau apykaklę. Nors buvau storai apsitūlojusi, sausio dantys aštrūs. Pirštų visai nebejaučiau. Pasukus galvą nuo apykaklės atplyšo prišalusių plaukų sruogelė. Prisiminiau rugpjūtį.

Akys palengva užsimerkė.

Ir staiga atsimerkė.

Pamačiau rusų kareivį.

Jis pasilenkė prie manęs su žibintuvėliu, bakstelėjo į petį pistoletu.

Pašokau karštligiškai spausdamasi gilyn.

– *Fräulein*, – išsišiepė patenkintas, kad aš gyva. – *Komme, Fräulein*, einam. Kiek tau metų?

– Penkiolika, – sušnibždėjau. – Paleisk, aš ne vokietė. *Nicht Deutsche*.

Jis nesiklausė, nesuprato, o gal nekreipė dėmesio. Atsukęs į mane pistoletą trūktelėjo už kojos.

– Ššš, *Fräulein*.

Ir įbedė vamzdį man pasmakrėn.

Kaip aš prašiau. Maldavau užsidengusi pilvą rankomis.

Jis prisitraukė artyn.

Ne. Šito nebus. Pasukau galvą.

– Nušauk mane, kareivi. Prašau.

Šūvis.

alfredas

Baimė – tai medžiotojas.

Bet mes, narsūs kovotojai, į baimę tik numojame ranka. Kvatojame jai į veidą, paspiriame kaip akmenį per gatvę. Taip, Hanelore, rašau šituos laiškus pirmiausia galvoje, nes negaliu palikti savo vyrų vos tik pagalvojęs apie tave.

Tu didžiutumeisi savo budriu draugužiu, jūreiviu Alfredu Friku. Šiandien išgelbėjau jauną moterį, kad neįkristų į jūrą. Ne kažis koks žygdarbis, bet ji iš dėkingumo puolė man ant kaklo ir nenorėjo paleisti.

„Dėkui, jūreivi“, – sušnibždėjo šiltai kvėptelėdama į ausį. Ji buvo visai graži ir kvepėjo šviežiais kiaušiniais, tačiau juk pilna dėkingų ir gražių merginų. Oi, tik nesijaudink. Tu su savo raudonu megztuku visada mano mintyse. Su kokia meile be paliovos galvoju apie savo Hanelorę ir raudonojo megztuko dienas!

Kaip gerai, kad nesi čia ir šito nematai. Tavo švelni širdis neištvirtų pavojų ir sunkumų Gotenhafeno uoste. Šiuo metu saugau sprogmenis. Tarnauju Vokietijai. Man tik septyniolika, tačiau esu narsesnis už dvigubai vyresnius vyrus. Girdėjau, bus iškilmingai teikiami apdovanojimai, bet aš per daug užsiėmęs, kad priiminėčiau apdovanojimus, juk kariauju už Fiurerį. Apdovanojimai tegu lieka žuvusiesiems, pasakiau. O mes, kol gyvi, turime kovoti!

Taip, Hanelore, aš įrodysiu visai Vokietijai, kad galiu būti didvyris.

Šūvis.

Mečiau dėlioti mintyse laišką ir smukau į sandėlį. Galgi čia niekas neras... Nenoriu lįsti į lauką.

florianas

Stovėjau miško rūsyje atstatęs pistoletą į negyvą rusą. Šūvis jam nušniojo pakaušį. Nuverčiau jį nuo moters.

Kokia čia moteris... mergaitė rausva vilnone kepure. Ir dar nualpusi.

Iškračiau ruso kišenes, paėmiau cigaretes, gertuvę, popieriun suvyniotą dešrą, pistoletą ir šovinius. Ant abiejų riešų po laikrodį – trofėjai, atimti iš aukų. Jų neliečiau.

Pasilenkęs kertėje apžiūrėjau ledainę, ar nėra ko valgomo, bet nieko nebuvo. Šovinius susidėjau į kuprinę stengdamasis nepajudinti dėžutės, susuktos į audeklą. Dėžutė. Kaip gali toks mažas daikčiukas būti toks galingas? Karų kildavo ir dėl menkesnių dalykų. Nejau tikrai esu pasiryžęs dėl jos mirti? Atsikandau dešros su malonumu jusdamas, kaip į burną plūstelėjo seilės.

Sudrebėjo žemė.

Šis rusas nebuvo vienas. Pasirodys ir daugiau. Reikia eiti.

Atsukau kareivišką gertuvę, prikišau prie nosies. Degtinė. Atsisėgiau paltą, marškinius ir apsiopyliau alkoholiu šoną. Skausmas taip nudegino, kad akyse pažiro žiežirbos. Žaizda protestavo geliamai dilgsėdama. Giliai įkvėpęs ir užgniaučęs dejonę supyliau ant jos degtinės likučius.

Ant žemės sukrutėjo mergaitė. Staigiai atitraukė galvą nuo negyvo ruso. Pamatė pistoletą prie mano kojų ir gertuvę rankoje. Mirksėdama atsisėdo. Rausva kepurė nuslydo nuo galvos ir nukrito į purvą. Palto šonas išteptas krauju. Ji įkišo ranką į kišenę.

Numetęs gertuvę stvėriau pistoletą.

Ji prabilo.

Lenkiškai.

emilija

Rusų kareivis išsižiojęs žiūrėjo į mane tuščiomis akimis.

Negyvas.

Kas atsitiko?

Kertėje tupėjo vaikas civiliais drabužiais. Paltas, marškiniiai atsegti, šonas kruvinas ir mėlynai violetinis. Jis taikėsi į mane. Nejaugi nušaus? Ne, juk nušovė rusą. Mane išgelbėjo.

– Kas tau? – paklausiau vos atpažindama savo balsą. Jis susiraukė išgirdęs mano žodžius.

Vokietis. O aš lenkė.

Jis nenorės šnekėtis su manimi. Adolfas Hitleris paskelbė, kad lenkai ne žmonės. Mus reikėjo sunaikinti, kad vokiečiams liktų žemė jų imperijai. Hitleris sakė, kad vokiečiai aukštesnės rasės ir su lenkais negyvens. Mes netinkami suvokietinti. Bet žemė tinkama.

Išsitraukusi iš kišenės bulvę atkišau jam.

– Ačiū.

Purvina žemė vos vos krūptelėjo. Kiek laiko praėjo?

– Reikia eiti, – tariau jam vokiškai kaip mokėdama taisyklingiau. Galvoje glūdėjo sakiniai, bet abejoju, ar gerai juos pasakau. Kartais, kai prabildavau, vokiečiai juokdavosi, suprasdavau kalbanti ne taip, kaip reikia. Nuleidusi ranką pamačiau, jog rankovė aptiškusi ruso krauju. Ar kada nors šitai baigsis? Verkti nenorėjau.

Vokietis žiūrėjo į mane išvargęs ir nusiminęs. Aš supratau.

Jo žvilgsnis, nukrypęs į bulvę, sakė: *Emilija, aš alkanas.*

Ant marškinių sudžiūvęs kraujas sakė: *Emilija, aš sužeistas.*

Bet man daugiausia pasakė tai, kaip jis apglėbė savo kuprinę. *Emilija, šito neliesk.*

joana

Mes toliau klumpinome siauru keliu. Penkiolika pabėgėlių. Saulė pagaliau pasislėpė, ėmė šalti. Priešais mane akla mergina, vardu Ingrida, ėjo virve prisirišusi prie vežimo. Mano akys buvo sveikos, bet mudvi jungė bendra bėda: abi žygiavome tamsiu mūšio koridoriumi nematydamos, kas laukia priešaky. Galbūt tikra laimė, kad ji prarado regėjimą. Akla mergaitė girdėjo ir užuodė dalykus, kurių visi kiti nejutome.

Ar ji girdėjo paskutinį senuko atodūšį, kai prieš kelis kilometrus jis susmuko po vežimo ratais? Ar žengdama per šviežią kraują ant sniego juto burnoje metalo skonį?

– Kaip gaila, jie ją ir pribaižė, – už nugaros tarė senojo batišiuvio balsas. Stabtelėjau palaukti. – Tą sušalusią moterį kelyje. Batai ją pribaižė. Visiems kalbu, bet niekas neklauso. Prasti batai trina kojas, trukdo eiti. Tada žmogus sustoja. – Jis spustelėjo man ranką. Po skrybėle pakėlė į mane romų įraudusį veidą. – Tada numiršta, – sušnibždėjo jis.

Senukas šnekėdavo tik apie batus. Su tokia meile ir jauduliu, kad viena mūsų būrelio moteris jį pakrikštijo „batų poetu“. Po dienos ta moteris dingo, bet pravardė liko.

– Batai visada kalba apie žmogų, – tarė Batų Poetas.

– Ne visada, – atšoviau.

– Taip, visada. Štai tavo batai brangūs, gerai pasiūti. Vadinasi, esi iš turtingos šeimos. Bet fasonas skirtas vyresnei moteriai. Vadinasi, jie tikriausiai buvo tavo motinos. Motina paaukojo batus dukrai. Vadinasi, mieloji, esi mylima. Bet tavo motinos čia nėra, vadinasi, tau liūdna, mieloji. Batai kalba apie žmogų.

Stabtelėjau vidury apledėjusio kelio ir pažvelgiau į prieky žengiantį batsiuvi. Batų Poetas neklydo. Mama tikrai juos man paaukojo. Kai pabėgom iš Lietuvos, ji liepė man keliaut į Interburgą, kur jos draugė įtaisė mane dirbti ligoninėje. Tai buvo prieš ketverius metus. Kur mama dabar?

Galvojau apie minias pabėgėlių, traukiančių į laisvę. Kiek milijonų žmonių per karą liko be namų ir šeimos? Pritariau mamai, jog reikia žiūrėti į ateitį, bet širdyje svajojau grįžt į praeitį. Ar kas nors girdėjo apie mano tėvą ar brolių?

Akla mergaitė kilstelėjo veidą į dangų ir įspėjamai iškėlė ranką.
Tada išgirdau juos.

Lėktuvus.